Seterdrift er fremtidens landbruk

Norge er et langstrakt land med en rik landbrukskultur. I flere hundre år har bønder utnyttet utmarksbeite og drevet seterdrift i fjellet. Setrene var avgjørende for å sikre nok fôr gjennom året og utgjorde en sentral del av norsk landbruk. Rundt 1840 var det rundt 52 000 setre i drift. I 2020 var tallet redusert til mellom 750 og 800. Innlandet fylke har over halvparten av disse, og Valdres er ett av de største seterområdene i landet. Denne utviklingen viser hvor kjapt en tradisjon og en ressurs kan forsvinne dersom den ikke blir prioritert politisk.

Setrene er en viktig del av beredskapen og selvforsyningen i Norge. Beitedyra på setrene utnytter utmarken ved å spise urter, kratt og lyng. Dette gjør at vi kan produsere mat på arealer som ellers ikke kunne blitt brukt til landbruk. Samtidig hindrer det gjengroing. Aktiv beiting tar vare på kulturlandskapet og er avgjørende for arter som er avhengige av åpne og halvåpne landskap. Dette er biologisk mangfold og bærekraftig ressursforvaltning i praksis.

Eksempel fra Valdres viser at aktiv seterdrift kan skape både lokal verdiskaping og produkt i verdensklasse. Valdresmeieriet AS produserer osten Bufa, ysta for hånd på setermelk. Bufar har flere ganger blitt kåret til ost i verdensklasse. Dette viser hva slags verdier som ligger i aktiv seterdrift, både kulturelt og økonomisk. Slik verdiskaping forutsetter aktive setre og bønder som ser en fremtid i drifta.

I desember 2024 ble norsk og svensk stølskultur skrevet inn på UNESCO sin representative liste for immateriell kulturarv. Det er en internasjonal anerkjennelse av den historiske og kulturelle verdien seterdrifta har hatt, og fortsatt har, i lokalsamfunnene våre i dag. Med en slik anerkjenning følger òg et ansvar. En plass på UNESCO-lista må ikke bli et minnesmerke over noe som forsvant, men en forplikting til aktiv videreutvikling. Vi må ta vare på de stølene som fremdeles er i drift og legge til rette for at flere kan bli tatt i bruk igjen.

Skal setrene kunne overleve i fremtiden, er vi avhengig av rekruttering og overføring av kunnskap til neste generasjon. Praktisk erfaring fra setra kan ikke bare leses, den må læres gjennom arbeid, slit, prøving og feiling. Når bønder slutter å bruke setra og legger ned drifta, risikerer vi ikke bare å miste matproduksjon, men også verdifull kompetanse og kulturarv. Derfor må det være mulig for unge bønder å satse på seterdrift som en reell og lønnsom del av drifta si, uavhengig av om det er kyr, sau eller geit.

Senterungdommen vil:

- at seterdrift skal være en tydelig prioritert del av jordbruksoppgjørene
- at sau, ammeku og ammegeit blir inkludert i ordningene for setertilskuddet
- legge bedre til rette for rekruttering og overføring av kunnskap til nye generasjoner
- styrke bruk av utmarksressurser gjennom beiting og seterdrift
- løfte seterdrift som en del av norsk matberedskap, selvforsyning og verdiskaping
- styrke investerings- og driftstilskudd til seterdrift, slik at det blir mulig for unge bønder å satse på og videreføre seterdrift
- at tilskuddsordningene utformes slik at aktiv seterdrift blir økonomisk lønnsomt

Innsendt: Oppland Senterungdom